

วิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาว
เรื่อง เสี้ยวสะหวาด และอิทธิที่มีต่อวิถีชีวิตประชาชนลาว
AN ANALYTICAL OF BUDDHISM DOCTRINES IN THE SIEWSAVATH
STORY LAOS LITERATURE AND THE INFLUENCE OF THE LAO
PEOPLE'S WAY OF LIFE

พระไพรวัล มาลาวง¹ และ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

PhraPhaivanh Malavong¹ and Phramaha Daosayam Vajirapañño²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: phaivanh979@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความรู้วรรณกรรมลาว เรื่องเสี้ยวสะหวาด 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสี้ยวสะหวาด 3) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลวรรณกรรมเรื่องเสี้ยวสะหวาดต่อวิถีชีวิตประชาชนลาว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ หนังสือ งานวิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งทำการวิจัยภาคสนามโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งเป็นการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมลาวเรื่องเสี้ยวสะหวาดเป็นหนังสือประเภทประพันธ์ร้อยกรอง ในสมัยก่อนจะนิยมเขียนเป็นร้อยกรองมากกว่าร้อยแก้ว ซึ่งเป็นการบันทึกเรื่องราวชีวิตที่ผ่านกระบวนการที่ได้ปฏิบัติมาตลอดหลายชั่วอายุคน วรรณกรรมจะเกิดขึ้นตามสถานะที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์เพื่อสนองความต้องการของจิตใจ จะเห็นว่าวรรณกรรมที่เขียนขึ้น

* ได้รับบทความ: 20 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 25 กันยายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 28 กันยายน 2563

Received: August 20, 2020; Revised: September 25, 2020; Accepted: September 28, 2020

นั้นมิได้มุ่งเพียงสุนทรียศาสตร์หรือความไพเราะเท่านั้น แต่วรรณกรรมยังสะท้อนให้เห็นถึงชีวิต และความเป็นอยู่ของมนุษย์ยุคนั้นๆ อีกด้วย เป็นที่เก็บอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของมนุษย์

คำสำคัญ: วิเคราะห์; วรรณกรรม

Abstract

This research study There are 3 objectives: 1) to study knowledge of Lao literature on Siew Sa Vang; 2) to analyze the Buddhist principles that appear in Lao literature on Siew Sa Vang; Lao people This research is a documentary research by studying documents, academic textbooks, work books, theses, various research papers, including conducting field research. By entering the data storage area both as an interview The data was analyzed by descriptive methods.

The research results were: found that Lao literature: Siew Sa Phaeng is a type of poetry and poetry. In the past, it was more popular to write in poetry than prose. This is a record of life through a process that has been performed over many generations. Literature takes place according to the natural state of the human being to satisfy the needs of the mind. You will see that the written literature is not only focused on aesthetics or beauty. But the literature also reflects life. And the well-being of the human era as well as the storage of human emotions, thoughts, feelings

Keyword: Analytical; Literature

บทนำ

วรรณกรรมเสี้ยวสหาตเป็นผลงานทางภูมิปัญญาที่ดีเด่นและลือชื่อเรื่องหนึ่งในคลังสารมรดกวัฒนธรรมทางจิตใจแห่งยุคอาณาจักรลาวล้านช้าง อันเป็นยุคที่อุดมสมบูรณ์และมั่งมีด้วยทรัพยากรในดินสินในน้ำ เจริญรุ่งเรืองและมีชื่อเสียงกลังไกลไปด้วยจริยธรรม คมปัญญา ภาษาวรรณคดี ศิลปะ สืไม่ลายมือ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม วิจิตรกรรม นาฏศิลป์ อีตครองประเพณีอันดีงาม ที่สะท้อนถึงมิ่งขวัญและคุณค่าทางวัฒนธรรมทางวัตถุและจิตใจของชาวลาว (ศิลา วีรวงศ์ ธัมมิกะบัณฑิต, 2487 : 3) เสี้ยวสหาตเป็นวรรณกรรมที่มีความยาวขนาดกลางซึ่งเป็นผลงานที่มีคุณค่าสูงสำหรับอดีตและปัจจุบันของนักปราชญ์นิรนามลาวโบราณที่ได้อุทิศสติปัญญาประพันธ์ขึ้นในรูปแบบนิทานสุภาษิตด้วยจังหวะและลีลาศัพท์ สำนวนแบบธรรมดาปนากาพย์กลอนเล็กน้อย วรรณกรรมเสี้ยวสหาตสะท้อนภูมิปัญญา เป็นวรรณคดีที่เป็นสี่และเสียงของแผ่นดินล้านช้าง เป็นคมความคิดของคนลาวในอดีตผู้รักหอมความเป็นธรรมและสันติภาพ เรื่องเสี้ยวสหาตได้ยกย่องภูมิปัญญาของคนทุกชั้นคนว่าเป็นยอด สรรเสริญความฉลาดเฉลียว ยกย่องความกตัญญูรู้บุญคุณ ตำนานิตีเดียนคนบาป กล่าวประณามคนโกงเหล่าไ้มนุชย์ธรรม ให้เกียรติและชมเชย คนผู้ที่พึ่งตนเองด้วยปัญญา ความรู้วิชาการ เหตุผลและไหวพริบซึ่งสามารถนำเอาชีวิตของตน ครอบครัวและสังคมรอดพ้นจากภัยอันตรายได้อย่างมีชัย (ภาควิชาวรรณคดี, 2510 : 13) เสี้ยวสหาตสามารถปกป้องเอาพ่อเฒ่าและประชาชนพลเมืองอีกนับหมื่นนับแสน ให้หลุดพ้นจากการประหารด้วยคมดาบของพระยาจำปานครผู้ปวงบ้ำ พร้อมกันนั้นก็ได้เอาชีวิตของตนเสี่ยงความตายด้วยใช้ปัญญาครอบกู้เอาพระยาจำปานครผู้โหดร้ายที่ใช้ดาบตัดคอคนมาบอจกว่าเท่าใดพันคนแล้วนั้นให้ค่อยๆ หลุดพ้นออกจากภาวะ ความโง่จ้ามืดบอด ให้รอดพ้นจากสภาวะจิตวิปลาสตกระหยา เสี้ยวสหาตได้ช่วยฟื้นสติปัญญาของพระยาให้ตื่นขึ้นมาจากความเป็นราชามือเปื้อนเลือด จากความเป็นเพชรฆาตผู้โหดเหี้ยมที่ใช้คมดาบสังหารประชาชนมาแล้ว คินละ 500 คนให้กลับกลายเป็นคนดีมีสติมั่นคง เห็นแสงสว่างแห่งศีลธรรมแล้วตั้งมั่นอยู่ในทศพิชราชธรรมอย่างน่าสรรเสริญยิ่ง (ภาควิชาวรรณคดี, 2510 : 9) วรรณกรรมเรื่องนี้มีคำสุภาษิตอยู่จำนวน 175 สุภาษิต และมีนิทานประกอบเป็นตัวอย่าง 50 เรื่องซึ่งทั้งหมดนั้นมีคุณค่าสั่งสอนจิตใจ ให้ความรู้ให้ข้อคิดภูมิปัญญาแก่ทุกคนและทุกชั้นคน ผู้ประพันธ์เรื่องเสี้ยวสหาตคงมีเจตนาถนอมและมุ่งมาตปรารภนาอยากฝังรากศีลธรรม

จริยธรรม คติธรรม แนวคิดวัฒนธรรมที่รุ่งเรือง วรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาดนิยมแต่งเป็นบทประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว ผสมร้อยกรอง กลอนร้อยเพื่อใช้เป็นหนังสือสำหรับเทศนาในเทศกาลพรรษา เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนา และได้คติคำสอนที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่อง

คติธรรมคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด ซึ่งเห็นได้โดยผ่านตัวละครเอกเรื่องคือเสียวสะหวาด ที่ปรากฏชัดเจนที่เสียวสะหวาดสอนพระยา เสนาอามาตย์ และประชาชนสอดแทรกนันทนาการข้อสามารถจัดเป็นหมวดหมู่ดังนี้ 1) กฎแห่งกรรม 2) กตัญญู 3) ปัญญา 4) ตัณหา 5) ความสามัคคี 6) บุพเพสันนิวาส 7) หลักการใช้วาจา 8) อิทธิบาท 4 9) อบายมุข 6 10) คบคนพาล 11) หลักทศพิธราชธรรม 10 เป็นแง่คิดคติธรรมปรัชญาสอนใจ มุ่งหวังเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้และถือเอาเป็นหลักปฏิบัติอบรมตนเองแล้วฝึกหล่อหลอมจิตใจ ให้ดำรงชีวิตในสังคมอย่างปลอดภัยและมีความสุขความเจริญ นอกจากนี้ยังสอนให้คนมีสติอยู่เสมอพึ่งตนเอง หลีกเว้นจากความรุนแรงแข่งกระด้าง ตั้งหน้าปฏิบัติศีลธรรมตามจารีตประเพณีอันดีงาม และปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ทั้งนี้ก็เพื่อรับใช้จุดมุ่งหมายสำคัญและต้นตอที่ว่า ประเทศชาติใดหากมีคนมีความรู้ความสามารถฉลาดเฉลียว มีปัญญาหลักกล้า มีไหวพริบว่องไวทันโลกทันมนุษย์ รู้สิ่งดีสิ่งร้าย รู้จักมิตร รู้จักศัตรู มีความบริสุทธิ์ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจเป็นธรรม มีความขยันหมั่นเพียรและมีความเข้มแข็ง ประเทศชาตินั้นก็จะเจริญรุ่งเรืองและไม่ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่นเป็นแน่แท้ ด้วยเหตุที่ว่าเรื่องเสียวสะหวาดมีความหมายสำคัญและมีคุณค่าสูงในการปลูกฝังความฉลาดและสร้างสติปัญญาให้แก่ทุกคนนี้เอง ประชาชนลาวตั้งแต่เหนือจรดใต้จึงมีความรักหวงแหนและติดใจในรสเสน่ห์ของวรรณกรรมสุภาพเรื่องนี้ไม่มีจางหายไปตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา อันเป็นสัญลักษณ์แห่ง “คนคนคมปัญญา” ของคนลาวทั้งอยู่ไกลและอยู่ใกล้อย่างมั่นคงนั่นเอง

ด้านอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประชาชนชาวลาว จากวรรณกรรมเรื่องเสียวสะหวาด ได้สะท้อนให้เห็นอิทธิพลด้านจิตรกรรม อิทธิพลด้านวิถีคุณธรรม อิทธิพลด้านภาษาและวรรณกรรม อิทธิพลด้านฮัต คลองปะเพณี อิทธิพลด้านค่านิยม เป็นต้น

การศึกษาทำความเข้าใจวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด เป็นการมุ่งเน้นวิเคราะห์ด้านหลักธรรมในเนื้อหา วรรณกรรมได้แยกออกอย่างละเอียดยังจัดหมวดหมู่ตามทฤษฎีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลวรรณกรรมเรื่องเสียวสะหวาดต่อวิถีชีวิตประชาชนชาว

ลาวมีด้านไรบ้าง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาวรรณกรรมเรื่องเสียวสะหวาด เพื่อเป็นการศึกษาค้นคว้า อนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่วรรณกรรมเรื่องเสียวสะหวาดให้คงอยู่สืบไป คุณประโยชน์และหน้าที่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อและสังคมที่กล่าวมานั้นมีคุณค่าต่อการพัฒนาและความสามัคคีสัมพันธ์สร้างสรรค์ของคนทั่วสังคมนั้นกลายเป็นแรงผลักดันที่มีค่าที่สุดต่อการพัฒนาชาติพัฒนาสังคมลาวให้มีความเจริญในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้วรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลวรรณกรรมเรื่องเสียวสะหวาดต่อวิถีชีวิตประชาชนชาวลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาปรากฏในวรรณกรรมลาว เรื่อง เสียวสะหวาด” มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเอกสาร โดย ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ หนังสือผูก (ใบลาน) และจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ หนังสือที่ประชาชนลาวได้บรรจงไว้แล้ว ตลอดจนทั้งเอกสารตำลา หนังสือรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเสียวสะหวาด โดยการศึกษาจากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้ (1) หอสมุดแห่งชาติลาว (2) หอสมุดสภา วีระวงส์ (3) ศูนย์ข้อมูลใบลานลาว (4) ศูนย์ค้นคว้าตะวันออกเฉียงใต้ (5) หอสมุดสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (6) หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว

2. ขั้นศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อตอบโจทย์วิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางวรรณกรรมศึกษาคติชนวิทยา โดยวิเคราะห์ตัวบทในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ ต่อไปนี้

1) ศึกษาความรู้วรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด ประวัติความเป็นมา ลักษณะคำประพันธ์ ที่มาของเรื่อง สันนิฐานการแต่ง จุดมุ่งหมายของการแต่ง รูปแบบการประพันธ์ กลวิธีการแต่งเรื่องเสียวสะหวาด

2) วิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด หลักธรรมที่ปรากฏทั้งหลายผ่านเนื้อหาของตัวบท และจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบ

3) วิเคราะห์อิทธิพลวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาดต่อวิถีชีวิตประชาชนชาวลาออทอิทธิพลด้านจิตรกรรม อิทธิพลด้านภาษาและวรรณกรรม อิทธิพลด้านฮัตถโคลงประเพณี อิทธิพลด้านวิถีคุณธรรม อิทธิพลด้านค่านิยม

3. ขั้นสรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอ

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยโดยเรียงผลการวิจัย ข้อสรุป ข้ออภิปรายผลสุดท้ายจะนำเสนอข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่อง เสียวสะหวาด” ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ความรู้วรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด

วรรณกรรมอีสานเป็นผลงานการแต่งของนักปราชญ์ชาวพุทธอีสานที่ได้พิจารณาเห็นว่าการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาหรือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโบราณนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบากดังนั้นท่านจึงได้นำเอานิทานพื้นบ้านที่เล่ากันในเชิงมุขปาฐะมาปรับปรุงยุคแต่งใหม่เพื่อให้เข้ากับเนื้อหาของพระพุทธศาสนา โดยการปรับให้นิทานพื้นบ้านนั้นเป็นนิทานชาดก โดยแทรกเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นหลักเช่น พระไตรปิฎก คือส่วนของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก เข้าไปทำให้เรื่องเล่านิทานพื้นบ้านได้กลายมาเป็นนิทานชาดกที่ให้คติธรรมและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเผยแผ่ ซึ่งการแทรกนิทานชาดกและธรรมบทเข้าไปในนิทานพื้นบ้านนั้นก็เพื่อที่จะปรับให้นิทานเรื่องเล่าพื้นบ้านได้มีสาระของคำสอนทางพระพุทธศาสนา จากนิทานธรรมดาที่กลายมาเป็นนิทานชาดกและสามารถนำไปเป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้ ซึ่งชาวอีสานหรือชาวลาวนั้นมีวัฒนธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันภายใต้บริบท

วัฒนธรรมแห่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน และชาวอีสานเป็นคนที่ชอบสนุกสนาน ชอบการร้องรำทำเพลงและฟังหมอลำในฐานะที่เป็นผู้สร้างความบันเทิงให้กับสังคม การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของนักปราชญ์ชาวพุทธภาคอีสานจึงอาศัยช่องว่างของวัฒนธรรมของพื้นบ้านด้วยการนำเอาวรรณกรรมอีสานหลายๆเรื่องไปแทรกลงในวัฒนธรรมการร้องหมอลำเป็นลำเรื่องต่อกลอนเพื่อแสดงให้ผู้คนได้ฟังและซึมซับเอาเนื้อหาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านการฟังหมอลำนั่นด้วย นอกจากนี้นักปราชญ์ชาวอีสานยังได้สร้างระบบวัฒนธรรมของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านวรรณกรรมชาดกในมิติของวรรณกรรมอีสานด้วยการกำหนดให้มีการนำเอาวรรณกรรมอีสานมาอ่านหรือแสดงเป็นเรื่องเล่าในงานมงคลและอวมงคลของชุมชน เช่น งานศพ หรืองานขึ้นเถื่อนดี หรืองานทำบุญแจกข้าว ชาวอีสานจึงนิยมเอาหนังสือผูกใบลานเรื่องต่างๆมาอ่านให้ผู้คนที่มาร่วมงานได้ฟัง และทำให้เกิดการซึมซับเอาคติธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้ในคราวเดียวกัน ดังนั้น ในเนื้อหาของวรรณกรรมอีสานเรื่องเสียวสวาดจึงเต็มไปด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและคติธรรมที่มีประโยชน์สำหรับการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอยู่เป็นจำนวนมาก

ดังนั้น การประดิษฐ์แต่งวรรณคดีเพื่อโฆษณาเผยแผ่ศาสนานั้นก็ต้องตัดไปตามลักษณะพุทธศาสนาแบบลาว และแก่นคนลาวเท่านั้นที่เป็นผู้แปลวรรณคดีศาสนาเดิมมาดัดแก้แต่งแฝงให้ศาสนาพุทธของลาว ดังนั้น วรรณคดีศาสนาอยู่ลาว จึงมีลักษณะชาติและประชาชนลาว เอกลักษณะต่าง ๆ ที่มีวรรณคดีศาสนาของลาวหลายอย่างอยู่ในวรรณคดีศาสนาพุทธของอินเดียไม่มี ส่วนวรรณคดีประเภทคำสอนและพื้นแผ่นดินต่าง ๆ ก็มีลักษณะชาติและประชาชนลาวอย่างแจ่มแจ้ง เพราะมันเกิดขึ้นในชีวิตจริงของคนลาวและสังคมลาวในลาวนั้น เคียงคู่กับบทบาททางวรรณคดีโดยตรง วรรณคดีล้านช้างยังมีบทบาทต่อวงการค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม และประดิษฐ์แต่งวรรณคดีสมัยปัจจุบัน อีกด้วย ปัญหาสำคัญที่สุดคือแม้มันเป็นข้อมูลตัวจริงของศิลปิน และเป็นตัวอย่างแห่งศิลปวรรณคดีของลาว ที่สมัยปัจจุบันต้องยอมรับและขาดไม่ได้ ยิ่งใส่บทบาทความสำคัญของวรรณคดีล้านช้างต่อการดำรงชีวิตจิตใจของคนลาวในปัจจุบัน คือได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจึงเห็นได้ว่าวรรณคดีล้านช้าง ยังติดพันสนิทแน่นกับคนลาวปัจจุบันมาก มักเป็นพื้นฐานวรรณคดีที่แน่นอนของชาติ สามารถยั่งยืนความเป็นชาติลาวไว้ตลอดไป ดังนั้นในสมัยปัจจุบันคนลาวจึงถือว่าเป็นสิ่งน่าเอกอึ้งทึ่งใจ

ของตน และพยายามทำทุกวิถีเพื่ออนุรักษ์วรรณคดีพื้นเมืองนี้ไว้ในมรดกเชื้อวัฒนธรรม อันดีงามของชาติ กล่าวเฉพาะและรวมแม่นไว้ในสาขาวรรณคดีอันอุดมสมบูรณ์ของสาวก็คือของโลก

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาดที่ปรากฏในเรื่องเสียวสะหวาดเป็นสื่อที่นำมาใช้สอนโดยตรง เพราะคำสอนเป็นถ้อยคำที่ไพเราะมีเนื้อหาเป็นคติสอนใจ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อความคิดทางศาสนา หรือ การชี้แนะวัตรปฏิบัติที่เหมาะสมที่ควรแก่ผู้คนในสังคม ผู้ที่นำมาใช้สอน คือ พระ ผู้อาวุโส และพ่อแม่ นำมาสอนบุคคลได้หลายระดับ เช่น เด็ก หนุ่มสาวคนแก่ ผู้ปกครอง และคำสอนเหล่านี้สามารถนำมาสอนได้หลายสถานการณ์เพราะคำสอนมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ มากมาย เช่น การทำมาหากิน การปกครอง การศึกษา การครองเรือน การคบหาสมาคม ความประมาทและความไม่ประมาท เป็นต้น

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด เน้นให้ผู้คนให้มีความรัก ความสามัคคี อดทนต่อทุกข์ ไม่เป็นคนลืมหืมตัวลืมนบุญคุณคนอื่นคำสอนเหล่านี้จะเป็นสิ่งคอยเตือนสติให้คนเราไม่ประมาทในชีวิต คำสอนในทางพระพุทธศาสนาฉบับบาทในเรื่องคำสอนอบรมให้ข้อคิดเตือนใจในเชิงให้ข้อคิดกับประชาชนทั่วไป ในสังคมนั้นมีคนหลายระดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามเพศ วัย ฐานะ ถึงแม้คนจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันก็ตาม คำสอนก็ยังมามีเนื้อหาที่สามารถนำมาใช้ในเชิงสั่งสอนคนในสังคมนั้นได้หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ปกครองก็มีทศพิธราชธรรม กลุ่มผู้นำครอบครัว ก็มีพรหมวิหารธรรม กลุ่มคนทำงาน ก็มีหลักศีล 5 เป็นหลักให้ประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกต้อง ซึ่งผู้ที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามทำให้ได้รับความสุขความสำเร็จในด้านการงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ในการที่จะทำให้สังคมสงบสุขได้นั้นประการหนึ่ง คือ คนในสังคมควรจะเป็นคนดี ซึ่งการที่จะเป็นคนดีได้นั้นต้องได้รับการอบรมสั่งสอนในหลายเรื่อง แต่เรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งก็คือ เรื่องศีลธรรม โดยนอกจากจะไม่ประพฤติผิดศีลธรรมแล้วยังต้องมีการทำบุญทำทาน ไม่ทำบาปด้วย

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาดนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคม ค่านิยม ตลอดจนทัศนคติในยุคนั้นเป็นอย่างดี อีกทั้ง ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด สามารถจำแนกออกได้อยู่ 2 ประการด้วยกัน

1. ระดับโลกียะ คือ พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับโลกมุ่งสั่งสอนให้ผู้ปฏิบัติธรรมประสบความสุข ความเจริญในการดำเนินชีวิตอยู่ในโลก มีความเอื้ออาทรต่อกันในการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้อย่างราบรื่นจะเห็นจากคำสอนในระดับนี้มุ่งเน้นในเรื่องโลกียสุขคือ สอนให้ปฏิบัติตนเพื่อความสุขในภพนี้ และเพื่อหวังผลในชาติหน้าด้วย ซึ่งมีความเชื่อว่า กรรม และบุญบาปเป็นตัวกำหนดในการเวียนว่ายตายเกิด ชาติภพ และนรกสวรรค์

2. ระดับโลกุตระ คือ พระพุทธศาสนาที่มุ่งให้พิจารณาสภาวธรรมเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้นเข้าสู่นิพพาน ซึ่งหลักธรรมข้อนี้ประชาชนเชื่อกันว่า คนที่จะเข้าถึงนั้นมีเฉพาะสมณะผู้บำเพ็ญเพียรเท่านั้นที่จะสามารถเข้าถึงนิพพานได้

อิทธิพลวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาดต่อวิถีชีวิตประชาชนชาวลาว

วรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในลาวตั้งแต่เหนือตลอดใต้ จึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประชาชนชาวลาว โดยสังเกตได้จากอิทธิพลด้านจิตรกรรม อิทธิพลด้านวิถีคุณธรรม อิทธิพลด้านภาษาและวรรณกรรม อิทธิพลด้านฮัตถ์คลองประเพณี อิทธิพลด้านค่านิยม เพราะ ฉะนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจึงกล่าวถึงวรรณกรรมล้านช้างเรื่องเสียวสะหวาดที่ปรากฏเป็นอิทธิพลในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

จากภาพจิตรกรรมฝาผนังหอไตรปิฎก วัดเชียงทอง หลวงพระบาง จากภาพที่ 1 ภาพที่ 19 และฝาผนังใหญ่ภาพรวมมี 3 ด้าน คือ ด้านตะวันออก ด้านใต้ และด้านตะวันตก นับว่าครบถ้วนสมบูรณ์ จากวรรณกรรมที่อ่านในใบลานสู่จิตรกรรมฝาผนังให้คนให้ชม ถือเป็นคติสอนใจ ถ่ายทอดออกมาเป็นรูปจิตรกรรม วรรณกรรมเสียวสะหวาดมันมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวลาวเป็นอย่างมากโดยเฉพาะคำสุภาษิต ฝนฟ้าที่เตือนใจคน เพราะเรื่องเสียวสะหวาดมีนิทานธรรมประกอบอย่างมากที่สุด เป็นปูชนียสถานเตือนสติเห็นความเป็นลาว ๆ เชื้อช้อนในรูปจิตรกรรมด้วย ตลอดการแต่งโต เรือนชานบ้านช่อง ก็เป็นแบบลาว ๆ

วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นขุมคลังอีกแหล่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อช่าง นอกจากเนื้อเรื่องที่สนุกสนานจับใจชาวบ้านและยังแฝงคติธรรมอีกด้วย เนื่องจากชาวลาวมีความศรัทธาต่อศาสนาจึงนิยมโยนนิทานท้องถิ่นให้เป็นนิทานชาดก ตัวเอกในนิทานจึงมีสภาพเหมือนพระโพธิสัตว์มากกว่าจะเป็นคนธรรมดา วรรณกรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในจิตรกรรมลาวล้วนเป็นวรรณกรรมเขียนในใบลานที่รู้จักกันดีเพราะมีปรากฏอยู่ตามหนังสือผูก พระสงฆ์ใช้เทศน์ให้ญาติโยมฟังในงานบุญต่าง ๆ

จากการศึกษาวิเคราะห์จิตรกรรมฝาผนังเรื่องศีล 5 ทำให้พบหลักพุทธธรรมเรื่องหลักศีล 5 ซึ่งเป็นข้อกำหนดขั้นพื้นฐานสำหรับชาวพุทธ เพื่อควบคุมกายวาจาให้สงบเรียบร้อย เว้นจากการล่วงละเมิดซึ่งกันและกัน เมื่อชาวพุทธรักษาศีล 5 ได้เคร่งครัด ย่อมเกิดเป็นระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม ศีลนี้จะช่วยพัฒนาด้านพฤติกรรมและด้านคุณภาพของจิตใจให้มีคุณธรรม และช่วยส่งผลโดยตรงต่อสังคมส่วนรวมให้เกิดความสงบเรียบร้อย นอกจากนี้อันสัจของการรักษาศีล ทำให้ผู้รักษาศีลประสบกับสิ่งที่น่าปรารถนาน่าพอใจ อันเป็นประโยชน์ต่อชีวิตในปัจจุบันและชีวิตในเบื้องหน้า เพราะศีลย่อมคุ้มครองผู้รักษาศีลไม่ให้เกิดโทษในชั่ว ให้ผู้รักษาศีลพบกับความสุขในโลกหน้าและให้ประโยชน์สูงสุดแห่งชีวิตได้เกิดขึ้น เนื่องด้วยศีลเป็นฐานรองรับคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้นแต่ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลขาดการปฏิบัติเรื่องศีลแล้ว สังคมย่อมไม่สงบสุขและอันตรายต่าง ๆ อาจมาถึงตัวเราโดยไม่คาดคิด ทำให้สังคมขาดสภาพการเกื้อกูลช่วยเหลือกัน จนเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรมทำร้ายกัน ดังนั้นจิตรกรรมฝาผนังเรื่องศีล 5 จึงมีคุณค่าและความสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้ชมมีศักยภาพในการเข้าถึงความดี และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

วรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาดปลุกฝังยังให้ชาวลาวในสมัยโบราณเชื่อถือ และปฏิบัติตามธรรมเนียมจารีตประเพณี นอกจากนี้จะอยู่ในรูปของวรรณคดีอันเจือปนด้วยรสพระธรรมแล้ว ยังมีนักปราชญ์ราชบัณฑิต ครูบาอาจารย์ พระสงฆ์ และพ่อแม่ ทำหน้าที่เป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอนให้ชาวอีสานในสมัยโบราณเป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และสุจริตตลอดจนมีมโนธรรมทางธรรมชาติด้านสวยสดงดงามจนเข้าสู่สายเลือดอันมีผลทำให้ชาวลาวประพฤติดีดั่งเห็ญ และประพฤติปฏิบัติตามเป็นกิจวัตรประจำวันตั้งแต่เกิดจนตาย และรับช่วงกันมาเป็นหลายชั่วอายุคนจนเป็นที่จดจำ และเข้าใจกันซาบซึ้ง โดยไม่จำเป็นต้องชี้แจงแสดงผล เช่น คำผญาสอนใจ และข้อคະລຳต่างๆ ที่ชาวลาวสมัยโบราณยึดถือเป็นเครื่องสอนใจต่างๆ

วรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางด้านพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อทางคตินิยม ในเรื่องกรรม ผลหรือวิบากของกรรม เชื่อในผลของบุญและบาป เชื่อในทศทิศือนรก และ สุตติคือสวรรค์ ถ้าทำบุญหรือทำดีจะได้รับผลกรรมดี สิ้นชีวิตแล้วจะได้ขึ้นไปเกิดบนสวรรค์ หรือเทวโลก ถ้าทำบาปหรือทำชั่วจะได้รับผลกรรมชั่ว จะตกลงสู่อบายภูมิ คือนรก ด้วยคตินี้ จึงส่งผลให้เกิดความเชื่อและศรัทธาในการทำกรรมดี คือ การทำบุญทำทาน หรือ บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทานมัย สีลมัย และภาวนามัย ซึ่งแสดงออกในวิถี

ชีวิตประจำวัน รวมทั้งในงานบุญประเพณี ที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา พุทธธรรมของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องกรรม บุญ – บาปและ นรก – สวรรค์ เช่น บุคคลในระดับชั้นที่ต่ำก็สามารถเขยิบฐานะของตนเองเป็นชนชั้นสูงกว่าเดิมได้ด้วยการสะสมบุญบารมีให้มากยิ่งขึ้น ผู้มีศีล ผู้ให้ทานรักษาศีล ผู้มีตระกูลดี ผู้มีสัจจะ ผู้อยู่ในคลองธรรม ผู้มีใจซื่อสัตย์ ผู้มีลูกหลานมากและผู้มีชื่อเป็นที่ยอมรับ ในสังคมจึงอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการปฏิบัติธรรมนั้นเป็นการลดช่องว่างระหว่างชนชั้น ทำให้ความสัมพันธ์ของบุคคลระหว่างชนชั้นเกิดความเข้าใจและยอมรับนับถือกันมากขึ้น จึงพัฒนาการมาเป็นงานบุญจารีตประเพณีประจำปีสิบสองเดือนหรือ ฮีตสิบสอง อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง

พระพุทธศาสนาเป็นแกนหลักสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมสองฝั่งโขงมาตลอด ดังนั้นพื้นฐานในด้านจริยธรรมจึงมาจากพระพุทธศาสนา อันจะทำให้สังคมลาวมีหลักปฏิบัติอย่างมีระเบียบวินัยในด้านจารีตและประเพณีอันดีงามมาโดยตลอด จริยธรรมในด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาংশอนให้ทุกคนได้เห็นเรื่องกรรมดี และกรรมชั่ว เช่น บาป บุญ นรก สวรรค์ ชาตินี้และชาติหน้า การให้ทาน และการรักษาศีล ที่จะทำให้ตนเองจะได้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากลำบากเป็นต้น ดังนั้น จึงตรงกับความต้องการของสังคมลาวที่ปรารถนาให้ตนเองพ้นจากความทุกข์ยากลำบาก และเพื่อให้ตนเองได้รับความสุขทั้งในชาตินี้และชาติหน้า จึงได้พร้อมกันปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและกี่ยวข้องหมายถึงการปฏิบัติตามหลักศีลธรรมบนพื้นฐานของพระพุทธศาสนาอยู่ภายในตัวด้วยและก่อให้เกิดความสามัคคีธรรมพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างลึกซึ้ง ถึงแม้ในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ผู้ปกครองชาวพุทธทั้งฝั่งเวียงจันทน์ ยังยึดหลักปฏิบัติในฮีต 12 ที่เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เช่น ประเพณีบุญเดือน 4 หรือบุญ หรือ บุญผะเหวดนั่นเอง งานบุญผะเหวดเป็นประเพณีหนึ่งในประเพณี 12 เดือน หรือฮีต 12 โดยเป็นประเพณีที่ทำกันในเดือนสี่ หรือ เดือนมีนาคม สำคัญของการจัดงานบุญผะเหวดอยู่ที่การฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือ เทศน์มหาชาติ ซึ่งมีจำนวน 13 กัณฑ์ให้จบภายในวันเดียว เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระเวสสันดร พระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญเพียรอันยิ่งใหญ่ด้วยวิธีบริจาคทานหรือทานบารมี อันถือเป็นการบำเพ็ญบารมีชาติสุดท้าย หรือมหาชาติของพระพุทธองค์วิถีชีวิตของชาว

2 ผังโงง หมายถึงชาวหนองคายและเวียงจันทน์ได้ดำเนินไปตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ซึ่งปรากฏในประเพณีบุญเดือนสี่ ดังนี้

วัฒนธรรมทางเนติธรรมที่เรียกว่า คอง 14 เพื่อต้องการที่จะควบคุมคนในสังคมโดยการที่กำหนดหน้าที่ของผู้คนให้ทำหน้าที่ นับเป็นกุศโลบายอันชาญฉลาด ของเจ้าผู้ครองอาณาจักรลาวล้านช้าง แต่โบราณ ได้ผูกเรื่องเชื่อมโยงคติความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้มีอิทธิพล ส่งผลถึงคติความเชื่อของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงตราบเท่าทุกวันนี้ หลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อเรื่องกรรม บุญ – บาปนรก – สวรรค์ สามารถสอดคล้องกับคติความเชื่อเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี ชุมชนภูมิลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขงจึงได้น้อมนำหลักธรรม และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มาเป็นสรณะในการดำรงชีวิตประจำวันตั้งแต่เกิดจนตาย ดังที่เห็นและเป็นผู้คือควบคุมสังคมให้เป็นระเบียบด้วยการสอนจริยธรรมแก่ประชาชนให้ประพฤติปฏิบัติชอบ ตลอดจนสอนเรื่องระเบียบจารีตประเพณีอันดีงามที่จะพึงปฏิบัติ ซึ่งผู้ปกครองในสมัยโบราณรู้จักที่จะใช้วัดเป็นเครื่องมือในการควบคุมคนในสังคม และบริหารจัดการให้สังคมอยู่แบบสันติสุข

วรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด เป็นวัฒนธรรมของสองฝั่งที่เกี่ยวกับเครื่องใช้ที่เป็นวัตถุ สิ่งก่อสร้างซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ในลักษณะเป็นงานฝีมือ อันสื่อแสดงถึงความฉลาดและการพัฒนาของกลุ่มคนนั้นๆ และมีความหมายต่อชีวิตสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ มีความผูกพันทางจิตใจของหลายๆ คนเข้าด้วยกัน รากฐานของสังคมคือวัฒนธรรม การก่อสร้างที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ผู้ปกครองในยุคหนึ่งมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะคติความเชื่อของชุมชนภูมิลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขงมีความเชื่อในเรื่องกรรม เชื่อในผลหรือวิบากของกรรม เชื่อในผลของบุญและบาป เชื่อในนรกและสวรรค์ พระธาตุเจดีย์ที่เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นศูนย์รวมของความศักดิ์สิทธิ์ ศรัทธา ความเชื่อและพิธีกรรมเป็นจุดหมายปลายทางของการสัญจรจาริกแสวงบุญ โดยน้อมนำวัฒนธรรมเหล่านั้นมาเพื่อเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนใจ เพื่อน้อมระลึกถึงพระรัตนตรัย อันเป็นที่พึ่งทางใจอย่างแท้จริง โดยการเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และคติความเชื่อของบรรพบุรุษมาประยุกต์ให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในสังคมล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น นอกจากคุณค่าพระพุทธศาสนาจะอยู่ในจิตวิญญาณแล้ว ยังปรากฏเป็นรูปธรรมผ่าน สถาปัตยกรรม ต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้ง 2 โขงมีศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างมากมาย ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามสืบต่อมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

อภิปรายผล

ความรู้วรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด

จากการศึกษาคุณธรรมในเรื่องเสียวสะหวาดเป็นที่น่าสนใจที่ว่า คุณธรรมที่ปรากฏนั้นจะเป็นคุณธรรมของคฤหัสถ์เสียมากกว่า ส่วนคุณธรรมของสมณะนั้นจะพุดไม่มากนัก นี่ก็แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเรื่องเสียวสะหวาดนี้จะเน้นไปที่คฤหัสถ์ ในที่นี้ก็เพื่อจะให้คฤหัสถ์ได้มองเห็นความสำคัญของการครองชีวิต ความสำคัญของการอยู่ร่วมกันความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน และความสามัคคีในหมู่คณะ และมีบทบาทต่อชีวิตของชาวอีสานเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมทำให้วิถีชีวิตของชาวลาวเปลี่ยนแปลงไปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวลาวหลายอย่างถูกกลืนเลือนพร้อมๆ กับการยอมรับเอาสิ่งใหม่ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนึ่ง นงลักษณ์ ขุนทวี ได้วิจัย “การศึกษาคุณค่าของวรรณกรรมอีสานเรื่องเสียวสะหวาด” ที่พบว่า บ่อเกิดและที่มาของเรื่องตลอดจนผู้แต่งไม่มีหลักฐานปรากฏ จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมอีสานเรื่องเสียวสะหวาดเป็นวรรณกรรมคำสอนโดยนำนิทานชาวบ้านและชาดกมาเป็นตัวอย่างขยายกระตือรือร้นและคติโลกที่สอน ต้นฉบับโบราณจารด้วยอักษรไทยน้อยและอักษรธรรมซึ่งมีผู้ปริวรรตและนำมาแต่งใหม่เป็นอักษรไทยภาคกลางในเวลาต่อมา ส่วนเนื้อหาประกอบด้วยส่วนสำคัญสองส่วนคือ โครงเรื่องใหญ่ที่เป็นแกนกลางให้เรื่องดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบและโครงเรื่องย่อยได้แก่นิทานที่นำมาประกอบเรื่องซึ่งเนื้อหาสาระได้สะท้อนให้เห็นแนวคิดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งในวิถีชีวิตส่วนตัวและวิถีราชการ ส่วนศิลปะการประพันธ์ผู้แต่งมีลักษณะเฉพาะตัวในการเลือกเฟ้นการใช้คำเหมาะกับบุคคล ตลอดจนการดัดแปลงคำภาษาอื่นเข้ามาใช้ในภาษาถิ่นอีสานและการเลือกใช้คำที่มีความหมายเฉพาะในภาษาไทยถิ่นอีสานมาใช้ในวรรณกรรมได้อย่างเหมาะสมและสละสลวยมีการใช้สัญลักษณ์ที่สามารถตีความได้ทั้งคติโลกคติธรรม ตลอดจนการใช้โวหารที่สามารถจัดระบบได้อย่างเป็นสากล ส่วนสาระสำคัญของเรื่องหรือแนวคิดของเรื่อง แนวคิดหลักได้แก่ปัญญาประเสริฐกว่าทรัพย์ การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาเป็นเรื่องที่น่าเลื่อมใสศรัทธาและยอมรับของบุคคลโดยทั่วไป และแนวคิดย่อยซึ่งมีอยู่หลายแนวคิดตามนิทานปรากฏ นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงโลกทัศน์ของชนชาวอีสานในด้านค่านิยม ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นและจริยธรรมคำสอนต่าง ๆ โลก

ทัศน์เหล่านั้นมีลักษณะสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา (นงลักษณ์คุณทวี, 2527 : 1984)

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสะหวาด ถือว่าเป็นผลงานการแต่งของนักปราชญ์ชาวพุทธ ที่ได้พิจารณาเห็นว่าการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา หรือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโบราณนั้น เป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นจึงได้นำเอานิทานพื้นบ้านที่เล่ากันในเชิงมุขปาฐะมาปรับประยุกต์แต่งใหม่เพื่อให้เข้ากับเนื้อหาของพระพุทธศาสนา โดยการปรับให้นิทานพื้นบ้านนั้นเป็นนิทานชาดกวรรณกรรมอีสานเรื่อง ตักแตนคำ ถือว่า เป็นวรรณกรรมที่เด่นมากเรื่องหนึ่งในฐานะที่เป็นวรรณกรรมประเภทคำสอน เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตักแตนคำ ซึ่งเค้าเรื่องสันนิษฐานว่าน่าจะนำเค้าเรื่องนิทานพื้นบ้าน ดังนั้น จึงมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของเรื่องตักแตนคำ สอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ สีห์จักร ที่เห็นว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยแก้วปนกับร้อย โดยยกคำบาลีสันๆ แล้วแปลความเป็นภาษาไทยถิ่นอีสานตัวเอกในวรรณกรรมเรื่องนี้แตกต่างจากตัวเอกที่อยู่ในคราบสัตว์ในวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ตรงที่ไม่มีการกลายร่างเป็นหนุ่มรูปงามในตอนท้ายของเรื่อง อีกทั้งยังกำเนิดมาจากสัตว์ ซึ่งผู้แต่งต้องการใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงให้เห็นว่าบุคลิกลักษณะภายนอกไม่สำคัญเท่าการเป็นคนดีมีคุณธรรมส่วนการใช้ถ้อยคำภาษามีการใช้คำสัมผัส การใช้คำซ้อน ทำให้มีความไพเราะ และมีลักษณะเด่นในการใช้ความเปรียบ ทำให้เห็นภาพพจน์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นในด้านสังคมสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมของคนท้องถิ่นอีสาน การปกครอง ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม ประเพณี รวมถึงความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนามีความสำคัญต่อชาวอีสานมายาวนาน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ศุภิสรา ก้องเกียรติศักดิ์ดา ได้ทำงานวิจัย“วรรณคดีเสียวสะหวาด : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมสองฝั่งโขง” ได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของวรรณคดีและศึกษาภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมสองฝั่งโขงที่ปรากฏในวรรณคดี แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ วรรณคดีเรื่องเสียวสะหวาด ฉบับสำนวนลาว, สำนวนล้านนาและสำนวนอีสานกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่วรรณคดีเสียวสะหวาดสำนวนลาว ปรีวรรตโดย สีลา วีระวงส์, สำนวนล้านนา ปรีวรรตโดยนิรมล เกิดมงคล และ สำนวนอีสานเรียบเรียงโดย ขุนพรมประศาสน์ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการวิเคราะห์ประวัติวรรณคดีเรื่องเสียวสะหวาดและแบบบันทึกการวิเคราะห์ภาพ

สะท้อนสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องเสียวสหาตทั้ง 3 ส่วน นำเสนอข้อมูล โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลจากการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของวรรณคดีเรื่องเสียวสหาตทั้ง 3 ส่วน สันนิษฐานว่าแต่งโดยนักปราชญ์ชาวลาวระหว่างปี ค.ศ. 1642 – 1643 สมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช รูปแบบการแต่งฉบับส่วนลาวแต่งเป็นร้อยแก้ว ฉบับส่วนล้านนา แต่งเป็นร้อยแก้วส่วนเทศน์และฉบับส่วนอีสานแต่งเป็นร้อยกรองเนื้อหาพัฒนาจากนิทานชาดกจัดเป็นวรรณคดีประเภทคำสอน จุดมุ่งหมายการแต่งเพื่อสั่งสอนประชาชน, ใช้เป็นแบบเรียนภาษาลาวสำหรับภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมสองฝั่งโขงที่ปรากฏในวรรณคดีนั้น ด้านการเมืองการปกครอง แสดงให้เห็นภาพความเป็นจริงในชีวิตของผู้ที่ได้การปกครอง, ด้านกฎหมายในแต่ละมาตราจะเป็นข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนจริงๆ ใช้เบญจศิลป์และอุบาสกศิลป์ เป็นหลักคำสอนขั้นพื้นฐานที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนมาสอดแทรกในกฎหมาย, ด้านครอบครัวมีความเป็นอยู่แบบครอบครัวรวม, ด้านการประกอบอาชีพ ปรากฏอาชีพด้านฝีมือประเภทช่าง อาชีพค้าขายและอาชีพรับราชการในราชสำนัก, ด้านความเชื่อเป็นเรื่องผลกรรมและผลบุญและด้านศีลธรรมเป็นเรื่องเบญจศิลป์ (ศีลห้า) และอุบาสกศิลป์ (ศีลแปด) (ศุภิสรา คงเกียรติศักดิ์, 2559)

อิทธิพลวรรณกรรมลาวเรื่องเสียวสหาตต่อวิถีชีวิตประชาชนชาวลาว

นิทานเสียวสหาตเต็มไปด้วยเนื้อหาสาระธรรม คติธรรม และวัฒนธรรม มีหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า สำหรับสอนคนทั่วไปในสังคม เมื่อไปศึกษาค้นคว้าและเข้าใจอย่างชัดเจนแล้ว จะได้นำมาเป็นเครื่องเตือนใจให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบ กระตุ้นจิตใจให้ประกอบแต่ความดี อันเป็นประโยชน์เพื่อตนและเป็นประโยชน์ เพื่อผู้อื่น ในการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข เป็นมูลเหตุทำให้ประเทศชาติศาสนาอันแสนรักของพวกเราเจริญรุ่งเรือง ในหนังสือเล่มนี้ยังไขข้อข้องใจปัญหาในเรื่องเสียว สหาตที่ตั้งคำถามแล้วคำตอบอย่างสมเหตุผล โดยยกอธิบายเป็นข้อๆที่เป็นปัญหาไขความกระจ่างแจ้งสอดคล้องกับ พระพงษ์พิภักดิ์ วิสุทโธ (ศรีเมือง) ได้วิจัย “การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลวรรณกรรมเสียวสหาตต่อชนอีสาน” ผลการวิจัยพบว่า ประวัติและความเป็นมาของวรรณกรรมเสียวสหาตเกิดขึ้นในดินแดนล้านช้างมีลักษณะเป็นนิทานสุภาษิตผสมกับปริศนาธรรม ที่ประเทืองปัญญาและให้คุณค่าทางอารมณ์พิมพ์ลงในใบลาน ด้วยภาษาไทยถิ่นอีสานซึ่งนิทานมาจากคัมภีร์ธรรมบท และคัมภีร์มงคลดลทีปนี้

เสียวสวาสดี หมายถึง เกลียวฉลาดผู้แต่ง คือรองอำมาตย์โทขุนพรหมประศาสน์ปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียน เยาวชนมีนิสัยรักการอ่าน พัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความ ปลุกฝังทัศนคติ คุณธรรม ความคิดที่ดี ที่มีโครงเรื่องใหญ่ และโครงเรื่องย่อยรูปแบบการใช้ภาษา 3) ให้เหมาะสมกับบุคคล 2) ปะปนกับภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน 3) คำที่มีความหมายเฉพาะในภาษาไทยถิ่นอีสาน การตีความปริศนาภาษิตในวรรณกรรมเสียวสวาสหวาดประเภทปริศนาธรรมเป็น วรรณกรรมที่มีทั้งคำคม ข้อคิด และภาษิตสอนใจความเป็นวิถีแห่งชุมชนอีสานได้เป็นอย่างดี และการ ถูกปลุกฝังจากวรรณกรรมหรือวรรณคดีทางศาสนาทำให้สังคมอีสานเป็นสังคม เช่น หลักศีล หลัก จริยธรรม ข้อเคลา (ข้อห้าม) ทศพิธราชธรรม ฮิตคอง เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตหรือแนวทางการเป็นอยู่ของคนอีสาน วิเคราะห์อิทธิพลของวรรณกรรมเสียวสวาสหวาดต่อชุมชนอีสานด้านสังคม ด้วยการยึดกรอบแห่งจริยธรรม และจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา แฝงด้วยหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้ คติธรรมให้มีจิตสำนึก ให้ความรู้และปรัชญาชีวิต เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีด้านการดำเนินชีวิตเป็นสื่อในการสั่งสอนอบรมลูกหลานอีสานที่แฝงด้วยข้อคิด คติธรรมเตือนใจ ให้รู้จักมีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน รู้จักแบ่งปัน สร้างมิตรให้มาก พึ่งพาอาศัยกัน รู้ในสิ่งที่ควรไม่ควรทำ ความรักความเมตตา ยึดหลักธรรมคำสอน รักษาศีล ให้ทาน ยึดจารีตประเพณีที่ดีงาม รู้จักบาปบุญ มีความขยันหมั่นเพียร ด้านการปกครอง ทั้งพระราชา ผู้ปกครองบ้านเมือง ผู้นำผู้บริหาร และประชาชน พระราชานำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาไปสั่งสอนแก่ประชาชน และบริหารประเทศ มีจิตใจบริสุทธิ์ พุดจาไพเราะ ด้านการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกทักษะ ส่งเสริมปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมในการเรียนรู้ทางด้านภาษา ให้ความบันเทิงใจเพลิดเพลินสนุกสนาน ความสะอาดใจ ความสะอาดอารมณ์ ความฝันไปกับท้องเรื่อง ประเทืองปัญญา ชี้ให้มนต์ศักดิ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม (พระพงษ์พิภักดิ์ วิสุทโธ (ศรีเมือง), 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้าน พบว่า มีวรรณกรรมพื้นบ้านอีกมากมาย ที่ยังไม่ได้รับการศึกษาร้อยทั้งจริงจัง ควรทำการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงจุดประสงค์ของแต่พื้นที่ เพื่อชักนำให้กลุ่มคนที่สนใจ มีความรู้และเข้าใจในวรรณกรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริง คณะสงฆ์

ควรส่งเสริมและเผยแพร่ วรรณกรรมพื้นบ้าน แก่เด็ก เยาวชนและชาวพุทธทั่วไป ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุหรือโทรทัศน์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะของนิทานพื้นบ้านอีสานโดยภาพรวม และได้เลือกศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมและโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่องเสียวสะหวาด ยังเห็นข้อบกพร่องและข้อที่ควรศึกษาอีกหลายประการ จึงขอเสนอแนะประเด็นที่ควร ทำการศึกษาดังต่อไปนี้

1. พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องเสียวสะหวาด
2. ภาวะผู้นำที่ปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่องวรรณกรรมเรื่องเสียวสะหวาด

หวาด

3. คอง 14 ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องเสียวสะหวาด

เอกสารอ้างอิง

ภาควิชาวรรณคดี. (2510). หนังสือนิทานเสียวสวาท. เวียงจันทน์: หอสมุดแห่งชาติ.

_____. (พ.ศ. 2510). ขุนบูรณมหาราชธิราช (โบราณแก่รุ่น). เวียงจันทน์: หอสมุดแห่งชาติ
ศิลา วีรวงศ์ ธรรมะบัณฑิต. (พ.ศ. 2487) เวียงจันทน์: กรมวรรณกรรม.

นงลักษณ์คุณทวี. (2527). “โครงการศึกษาคุณค่าอีสานวรรณคดีเรื่องความสุข”.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒมหาสารคาม.

ศุภิสรา คงเกียรติศักดิ์. (2559). วรรณกรรมสี่คาสะ : ภาพสะท้อนเรื่องสังคมและวัฒนธรรม
ลุ่มน้ำโขง. ปรินญาเอกคณะศิลปะและการวิจัยวัฒนธรรมคณะศิลปะ, บัณฑิต
วิทยาลัย: ขอนแก่นมหาวิทยาลัย.

พระพงศ์พิพัฒน์วิสุทธิ (ศรีเมือง). (2559). การศึกษาอิทธิพลของเสียววรรณกรรม เรื่องผู้ชม
ภาคอีสาน. ปรินญาโทวิทยานิพนธ์ทางพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.